

GODINA U RETROSPEKTIVI: ŠTA JE RUSKA INVAZIJA NA UKRAJINU ZNAČILA ZA CRNU GORU?

NEMANJA STANKOV

Par sedmica nakon neslavne godišnjice ruske invazije na Ukrajinu, prilika je da se osvrnem na način na koji su se ratna dešavanja u Ukrajini odrazila na političke prilike u Crnoj Gori. Odgovor na ovo pitanje, smjestio bih u kontekst demokratske konsolidacije ili proklizavanja, a čini se da su demokratski procesi u Crnoj Gori dominantno napredovali prateći EU politiku uslovljanja, a nazadovali i tapkali u mjestu potpomognuti stranim malignim uticajima, prvenstveno ruskim. U susret ruskoj invaziji izgledalo je da EU grbi trku, i da region, ne samo Crna Gora, tone u mračne ideje devedesetih. Da se razumijemo, nedavni potezi Milorada Dodika, forsiranje narativa o nezavisnosti RS kao i „zakon o stranim agentima“, i dalje svjedoče u prilog toj tvrdnji i crtaju sivu političku sliku regiona sa malo razloga za optimizam.

Ali oni postoje. Pored svih pokušaja političkog samoubistva izglasavanjem neustavnih zakona o lokalnoj samoupravi, i predsjedniku, te višemjesečnih medijskih prepucavanja o imenovanju sudija ustavnog suda (bez pretjerivanja bi se moglo reći rijaliti TV serije „Ustavni sud“), vrata EU bila su otvorena za Crnu Goru. Nekoliko političkih poteza EU u proteklih godinu dana demonstriralo je ponovnu posvećenost integracionom procesu. Samit Berlinskog procesa u decembru 2022. godine bio je korak u pravom smjeru, a njemačko–francuski plan za odnose Srbije i Kosova makar u simboličkom smislu demonstrira težnju za stabilizacijom političkih prilika u regionu. Nedavni primjer u Crnoj Gori je i energetski paket pomoći pokrenut u martu, u iznosu od 30 miliona eura, namijenjen ranjivim kategorijama kako bi lakše podnijele ekonomske posledice ruske invazije. Prilikom predstavljanja programa Ambasadorica EU u Crnoj Gori, Oana Kristina Popa, naglasila je da „želimo da građani Crne Gore što prije osjete benefite EU u svojim svakodnevnim životima“. Moguća motivacija iza ovakvih programa je težnja EU da limitira prostor za ukrajinski scenario na Balkanu, ali “the jury is still out” po pitanju njihove efikasnosti.

U ovom trenutku čini se da loša strateška pozicija Rusije u ratu u Ukrajini značajno limitira količinu pažnje koju su spremni da posvete regionu Zapadnog Balkana. Prethodna dva izborna procesa u Crnoj Gori govore u prilog tome – uprkos njihovoj važnosti za preraspodjelu političke moći u zemlji čini se da je uticaj stranog faktora bio značajno manji nego ranije. Za razliku od Bitke za Nikšić kada su medijske mašinerije iz Srbije upregle sve svoje kapaciteta za političku kampanju pro–srpskih/ruskih partija, nismo svjedočili bitkama za Podgoricu ili za predsjednika Crne Gore. Ali bilo bi naivno zaključiti da je zbog nedostatka vidljivih uticaja na aktuelne političke procese ruska politika na Balkanu limitirana, iz prostog razloga što je šteta već učinjena. Početkom marta je ispred Skupštine Crne Gore organizovan skup podrške Rusiji sa indikativnim transparentima, posebno onim koji je poručio – „Srbi u Crnoj Gori, Rusi u Ukrajini“. Politički procesi značajno su usporeni i EU integracije zaustavljene, demokratska funkcionalnost institucija dovedena u pitanje kao nikada prije (raspuštena Skupština i dalje zasjeda, Premijer uporno poziva

novoizabranog Predsjednika da prekrši Ustav a stupi na funkciju), a o vrijednosno/kulturnom zaokretu i transformaciji društva gotovo je izlišno i govoriti. Snaga i rasprostranjenost ruskog uticaja jednostavno se može demonstrirati činjenicom da je povodom Dana novinara, 23. januara ove godine, Udruženje novinara Crne Gore odlučilo da je pravi momenat da za najbolji regionalni portal u 2022. godini proglasi propagandno rusko glasilo Sputnjik Srbija, dodijeli Spomenicu 150 godina novinarstva u Crnoj Gori (1871–2021) Savezu novinara Rusije, kao i da posthumno nagradi Dariju Duginu (jednu od najaktivnijih medijskih podržavalaca i pokrovitelja ruske agresije na Ukrajinu).

Prostor za maligni ruski uticaj posljedica je, čini se, ciklične prirode crnogorskih društvenih i političkih procesa. U Crnoj Gori se iznova i iznova rješavaju fundamentalna pitanja o pravcu razvoja crnogorskog društva. Dok politički sukob u Crnoj Gori ima izrazito izraženu etničku dimenziju, ona je utemeljena i u vrijednosnim razlikama. Prije svega - težimo li zapadnim civilizacijskim postignućima i demokratiji, ili istočnjačkim despotijama i religijskom fundamentalizmu? Ne znam, pitajte Skupštinu opštine Zeta o inicijativi za poništavanje odluke o priznavanju nezavisnosti Kosova na teritoriji te Opštine.

The article was written as part of the project „The Western Balkans at the Crossroads: Democratic Backsliding and External Actors’ Influence” led by the Prague Security Studies Institute, sponsored by National Endowment for Democracy (NED). For more information, visit: www.balkancrossroads.com.